

Організаційно-економічний механізм управління розвитку рекреаційно-туристичної індустрії в Україні

У статті досліджується сутність організаційно-економічного механізму управління розвитку рекреаційно-туристичної індустрії в Україні. Надається аналіз основних причин, які гальмують ефективне функціонування організаційно-економічного механізму управління розвитку туристичної індустрії. Досліджується нормативно-законодавча база регулювання туристичної діяльності, ефективність діяльності органів державної та місцевої влади, що здійснюють управління рекреаційно-туристичної індустрії, а також міжнародний досвід з приводу організаційно-економічного управління в туризмі.

Ключові слова: туристичний потенціал, рекреаційно-туристична індустрія, управління розвитку, організаційно-економічний механізм.

В статье исследуется суть организационно-экономического механизма управления развития рекреационно-туристической индустрии в Украине. Рассматривается анализ основных причин, которые тормозят эффективное функционирование организационно-экономического механизма управления развития туристической индустрии. Исследуется нормативно-законодательная база регулирования туристической деятельности, эффективность деятельности органов государственной и местной власти, осуществляющих управление рекреационно-туристической индустрии, а также международный опыт организационно-экономического управления в сфере туризма.

Ключевые слова: туристический потенциал, рекреационно-туристическая индустрия, управление развитием, организационно-экономический механизм.

This paper examines the nature of organizational and economic mechanism of development of recreation and tourism industry in Ukraine. We consider the analysis of the main factors impeding the effective functioning of the organizational and economic mechanism of development of the tourism industry. Normative – legal framework regulating tourism activities, the effectiveness of the central and local authorities, which manage recreation and tourism industry and international experience on the organizational and economic management in tourism.

Keywords: tourism potential, recreation and tourism industry, management development, organizational-economic mechanism.

Постановка проблеми. На сьогодні значний вплив на економіку держави має підвищення господарської активності у регіонах, наявність багатого туристичного потенціалу

держави, створює територіальну потенційну конкурентну перевагу. Аналіз стану туристично-рекреаційної індустрії та визначення перспектив розвитку окремих видів туризму та нових туристичних послуг є необхідною умовою дослідження організаційно-економічного механізму управління, результати якого є основою для прийняття рішень щодо ефективного використання природних ресурсів і туристичного потенціалу та їхнього подальшого розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання історії виникнення туристичної сфери та подальшої її трансформації досліджуються в працях В.І. Бурчакові, В.Г. Герасименка, Т.А. Дворова, О.В. Лугової, П.М. Слободяна, Д.А. Степанкова, В.К. Федорченка та інших авторів. Дослідженню проблеми організаційно-економічного механізму управління в сфері туризму були присвячені праці таких вчених, як Ю. Лисенко, П. Єгорова, А. Козаченко та ін.

Метою статті є дослідження організаційно-економічного механізму управління розвитку рекреаційно-туристичної індустрії в Україні.

На сьогодні ще не доведено безпосередній характер залежності рівня розвитку рекреаційно-туристичної індустрії від організаційно-економічної ефективності управління в цій сфері економіки; не повністю виявлено вплив механізмів управління та регулювання на зростання організаційно-економічної ефективності туристичної галузі, що є важливим елементом у процесі входження нашої держави на світовий туристичний ринок.

Виклад основного матеріалу. З підвищенням значення туристичної діяльності в економіці країни збільшується участь держави в управлінні туристичною галуззю. В Україні туризм визнано однією з ключових галузей національної економіки, що регламентовано у низці нормативно-правових документів. Так, у Законі України «Про туризм» зазначено, що держава проголошує туризм як один з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності [1]. Для України на сучасному етапі ринкових перетворень необхідність формування конструктивної туристичної політики набуває дедалі більшої актуальності [3].

Аналіз розвитку туризму України, а також досвіду країн із розвинутою індустрією туризму дозволяє розробити систему заходів [7], що могли б стати основою для розробки стратегії розвитку галузі. Ці заходи спрямовані на вирішення певних завдань. По-перше, формування завдань, дося-

гнення яких дозволило б сформувати інфраструктуру, що відповідає новим економічним умовам. По-друге, створення умов для розвитку туристичної індустрії з метою досягнення поставлених цілей, у тому числі створення механізмів стимулювання розвитку його матеріальної бази. По-третє, розробка нормативного забезпечення розвитку галузі [8].

Туризм може розвиватися насамперед при наявності туристичних ресурсів. Туристичні ресурси – природні, історичні, соціально-культурні об'єкти – здатні задовольняти духовні потреби туристів, сприяти відновленню і розвитку їхньої фізичної і духовної сил [4, с. 68].

Із розвитком ринкових відносин в Україні формується нове економічне середовище, яке диктує необхідність прийняття нових схем управління туристичними і рекреаційними підприємствами на основі ринкових принципів і методів, оскільки старі адміністративно-командні методи організації управління в повному обсязі вже не спрацьовують. Разом із цим ще не сформувалася нова зміцнююча система, яка б визначала прийнятний для всіх зацікавлених сторін механізм взаємовідносин між відомствами, територіально-адміністративними органами, санаторіями, пансіонатами та іншими туристично-рекреаційними закладами. До того ж досі не розроблена ринкова модель поведінки туристично-рекреаційних підприємств як незалежних в економічному відношенні господарюючих суб'єктів ринку, які ще істотно залежать від дотацій та різного роду преференцій із боку держави. На даному етапі розвитку санаторно-курортного комплексу перехід на ринкові відносини у сфері рекреаційних послуг в основному поки що зводиться до вирішення питань, пов'язаних зі зміною форм власності, формування приватного та корпоративного сектора економіки [9, с. 225].

Організаційно-економічний механізм управління розвитком сфери туристичних послуг повинен застосовувати такі важелі, за допомогою яких ліквідувалося б дублювання повноважень державних органів виконавчої влади та розширювався обсяг повноважень місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування [8].

Управління у сфері діяльності курортів на державному рівні, згідно із законом України «Про курорти», здійснюють Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань діяльності курортів, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, інші органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Всі вищесказані державні інституції були наділені відповідними повноваженнями та певним рівнем компетенції у сфері діяльності санаторно-курортних закладах [9, с. 223].

На сучасному етапі розвитку туристично-рекреаційної діяльності для організаційних структур управління на регіональному рівні однією з важливих проблем є те, що розміщені в регіоні рекреаційні об'єкти підпорядковані різним міністерствам, відомствам, установам, що ускладнює процес управління рекреаційною сферою як єдиною галуззю у межах окремого територіального санаторно-курортного ком-

плексу. В сучасних умовах органи місцевого самоврядування практично не впливають на ефективність і раціональність використання туристично-рекреаційного потенціалу. Це зумовлено тим, що механізми залучення суб'єктів туристичної діяльності до участі в соціально-економічному розвитку території, на якій здійснюється їхня діяльність, недостатньо ефективна. В результаті чого суб'єкти туристичної діяльності експлуатують природні, культурні, історичні, матеріально-технічні ресурси території, при цьому практично нічого не вкладаючи в їх відновлення та розвиток [6, с. 97].

Державна регіональна політика у сфері туристичних послуг не сприяє реалізації туристичних можливостей областей. Так, досі не визначені цілі і пріоритетні напрями розвитку сфери туристичних послуг у Чернівецькій, Донецькій та інших областях. Не здійснені механізми управління туристичною сферою на даних територіях [2, с. 97].

Дослідження діяльності органів державної та місцевої влади, що здійснюють управління санаторно-курортним господарством в Україні, наштовхнулося на проблему, зумовлену, перш за все, відсутністю протягом тривалого часу вертикальної структури управління в курортній сфері у зв'язку з невизначенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань курортів. Більшою мірою це пов'язано з підпорядкованістю санаторно-курортних закладів.

Так, санаторії є у підпорядкуванні Кабінету Міністрів України та практично всіх міністерств і відомств України. При цьому лише 205 закладів (42% від діючих в Україні) підпорядковані Міністерству охорони здоров'я, решта мають таке підпорядкування: 167 закладів (37%) – іншим міністерствам і відомствам, 107 санаторіїв (22%) входять до складу ЗАТ «Укрпрофздоровниця», дев'ять санаторіїв (2%) – належать різним громадським організаціям і спілкам [5, с. 75].

Щодо рекреаційних закладів, то тут ситуація ще більш суперечлива: у підпорядкуванні Міністерству охорони здоров'я перебувають лише 0,6% рекреаційних закладів, тим часом як інші структури, в тому числі міністерства і відомства та організації різних форм власності і навіть приватні особи-власники, впливають на роботу 98% закладів. Більше того, саме в рекреаційній сфері зараз активно розпочалася приватизація [2, с. 98].

Тому з метою підвищення ефективності діяльності туристично-оздоровчого комплексу як цілісної територіальної системи доцільно вдосконалити систему управління на основі об'єднання туристичної та оздоровчої сфери в рамках одного відомства, що засвідчує позитивний досвід багатьох зарубіжних країн [8].

Аналізуючи зарубіжний досвід управління сферою туристичних послуг та економічні механізми управління, зокрема оподаткування, спостерігаємо, що у країнах, де розвивається туристична галузь, податок на туристичну діяльність мінімальний (у Польщі 7%-ний податок на туристичну діяльність при 22% оподаткування інших видів бізнесу), натомість в Україні встановлено 20%-ний податок. Тож при застосуванні організаційно-економічного механізму упра-

вліття слід взяти до уваги те, що для ефективного механізму управління сферою туристичних послуг потрібне стимулювання розвитку туризму, чого, на жаль, на сьогодні в нашій країні не спостерігається. Наприклад, у Франції, Італії та Великобританії найбільш поширеною формою сприяння є надання субсидій, для Греції, Австрії характерні пільгові кредити, в Німеччині, Іспанії, Польщі – встановлені низькі ставки податку на додану вартість (ПДВ) [2, с. 98].

Висновок

Україна володіє багатим туристично-рекреаційним потенціалом, що забезпечує створення нових видів туризму, а також сприяє розвитку підприємництва. Але загальновідомо, що існуючий туристичний потенціал не використовується належним чином. Розвиток сфери туризму гальмується через багато проблем правового, організаційно-економічного регулювання, належного механізму управління туристичним потенціалом регіонів, методичного забезпечення функціонування підприємств туристичної сфери. З метою ефективного використання туристичного потенціалу території та рекреаційно-курортної індустрії необхідно створення територіального утворення для забезпечення функціонування та розвитку туристичної індустрії, що надають рекреаційно-курортні та туристичні послуги.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про туризм» у редакції від 18.11.2003 №1282-IV [Електрон. ресурс] / Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

2. Здоров А.Б. Экономика туризма [Підручник] / Здоров А.Б. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с., с. 97.

3. Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні / М.М. Ігнатенко // [Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. – Серія «Економічні науки». – Т. 12, №1 (43). – Львів, 2010. – С. 252–255.

4. Котлер Ф. Маркетинг местное привлечение инвестиций, предприятий, жителей и туристов в города, коммуны, регионы и страны Европы [Підручник] / Ф. Котлер и др. – СПб.: Стокгольм. шк. экономики, 2005. – 377 с., с. 68.

5. Мельник А.Ф. Організаційно-економічний механізм розвитку територіального комплексу послуг [Монографія] / Мельник А.Ф. – Тернопіль: Збруч, 2009. – 252 с., с. 75.

6. Онисько М.Б. Підвищення ролі органів виконавчої влади у розвитку туристично-рекреаційної сфери / Онисько М.Б. // Вісник ДІТБ. – 2005. – №9. – С. 95–100, с. 97.

7. Сіренко К.В. Аналіз туристичного ринку України в сучасних умовах розвитку економіки / К.В. Сіренко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. №12. – С. 70–74. [Електрон. ресурс] – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2325>

8. Трегубов О.С. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Удосконалення організаційно-управлінських механізмів підприємств туристичної сфери [Електрон. ресурс] <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1855>

9. Школа І.М., Корольчук О.П. Менеджмент туризму: [Підручник] / І.М. Школа, О.П. Корольчук. – Чернівці: Книги – XXI, 2011. – 464 с.

Т.М. СЕМЕНЕНКО,
аспірантка, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Діагностика фінансового стану підприємства

У статті розглянуто сутність діагностики фінансового стану підприємства, її види, а також роль у його функціонуванні. Обґрунтовано застосування комплексного підходу до її проведення, охарактеризовано основні елементи діагностики, а також визначено взаємозв'язок між ними.

Ключові слова: діагностика фінансового стану підприємства, фінансова стійкість, комплексна модель діагностики.

В статье рассматривается суть диагностики финансового состояния предприятия, ее виды, а также роль в его функционировании. Обоснован комплексный подход к ее проведению, охарактеризованы основные элементы диагностики, а также определена взаимосвязь между ними.

Ключевые слова: диагностика финансового состояния предприятия, финансовая устойчивость, комплексная модель диагностики.

This article describes the main concepts of enterprise diagnostics, its role in enterprise's activity. The system-based approach in realization of diagnostics is justified, also its main elements and their interdependence are characterized.

Keywords: diagnostics, financial status, financial stability, complex models of diagnostics.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах, які характеризуються фінансово-економічною невизначеністю та високою конкуренцією, фінансовий стан виступає найважливішою характеристикою підприємства. Об'єктивно оцінивши його, цілком можливо визначити ефективність його господарської діяльності, конкурентні позиції та економічний потенціал, а найголовніше – виявити порушення у діяльності господарюючого суб'єкта, знайти слабкі місця та вдатися до їх ліквідації. Саме діагностика передбачає аналіз причин виникнення проблем та розробку механізму дій з усунення чи по-